

Od autora bestselleru *Muž jménem Ove*

FREDRIK BACKMAN

Babička pozdravuje
a omlouvá se

host

Babička pozdravuje
a omlouvá se

A person with long hair, seen from behind, wearing a dark winter jacket with a fur-lined hood and dark boots. They are holding a large, light-colored envelope behind their back. The scene is set in a snowy city street with apartment buildings in the background. The entire image has a light blue color cast and is decorated with faint snowflake patterns and starbursts.

FREDRIK BACKMAN

Babička pozdravuje
a omlouvá se

BRNO 2015

Fredrik Backman: Min mormor hälsar och säger förlåt

Copyright © Fredrik Backman, 2013

Translation © Jitka Herčíková, 2015

Cover design © Nils Olsson/Katslosa Design

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2015

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-910-7 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-911-4 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-912-1 (Formát MobiPocket)

Opičce a žabce. Na deset tisíc pohádkových věčností.

Tabák

— KAPITOLA 1. —

Každý sedmiletý dítě si zaslouží superhrdiny. Tak to zkrátka je. A komu se to nelíbí, ten musí bejt padlej na hlavu.

Přesně tak to říká Elsina babička.

Elsa je sedm, vlastně už skoro osm. Být sedmiletým dítětem jí nijak zvlášť nejde a dobře to ví. Uvědomuje si, že je jiná. Ředitel ve škole jí radí, aby se přizpůsobila, prý se musí víc snažit vycházet se spolužáky. Dospěláci se obvykle pozastavují nad tím, jak je na svůj věk vyzrálá. Ona ale chápe, že tím jen jinými slovy říkají, že je na svůj věk velice otravná. Většinou to prohlásí hned poté, co jim Elsa vysvětlí, jak se správně vyslovuje „dèjà vu“, anebo je poučí o rozdílu mezi používáním zájmen „můj“ a „svůj“. Chytráci to totiž dost často neumějí. Proto pak říkají, že je vyzrálá, a přepjatě se usmívají na její rodiče. Jako by snad Elsa měla nějaký handicap, jako by je urážel fakt, že sedmiletá holka není úplně pitomá. Z toho důvodu nemá kromě babičky žádné kamarády. Děti ve škole mají místo hlav prázdné skořápky, jak už to u sedmiletých bývá. Jenže Elsa je jiná.

Babička říká, ať se na ně vykvajzne. Všichni superhrdinové jsou totiž jiní. A kdyby bylo normální mít superschopnosti, měl by je každý.

Babičce je sedmdesát sedm, vlastně už skoro sedmdesát osm. Ani ona v tom není kdovíjaký přeborník. Stáří se na ní pozná tak, že v obličejí připomíná noviny nacpané do vlhkých bot. Nikdo o ní neříká, že by byla na svůj věk vyzrálá. Občas se ale někdo před Elsinou mámou podiví, jak je čilá. Říkají to buď ustaraně, nebo našťvaně, máma si povzdychne a zeptá se, kolik bude stát náhrada škod. Třeba jako když si babička vzala do hlavy, že pokud lidi dokážou být tak nehorázně nesolidární a mají zataženou ruční brzdu ve chvíli, kdy parkuje Renaulta, můžou si za to vlastně sami. Nebo jako když si chtěla v nemocnici zakouřit. Spustila tím požární alarm, a jakmile přiběhla ochranka a nutila ji, aby cigaretu uhasila, rozkřičela se na ně, že je to do prdele k nevydržení, bejt neustále politicky korektní! Nebo když postavila sněhuláka, oblékla ho a naaranžovala na zahradě pod balkon svých sousedů Britt-Marie a Kenta tak, že vypadal jako člověk zřícený ze střechy. Anebo když se v ulici objevili elegantní pánové v brejličkách, zvonili na dveře a chtěli si povídat o pánubohu a Ježíši a nebi. Babička se postavila v rozhaleném županu na balkon a začala po nich střílet z paintballové pušky. Britt-Marie se nedokázala rozhodnout, jestli je víc pobouřená střelbou, anebo tím, že babička na sobě pod županem neměla vůbec nic. Na policii ji pro jistotu nahlásila za obojí.

V takových případech lidé říkají, že je babička na svůj věk čilá. I tak se to dá říct.

Jsou i tací, co tvrdí, že je babička blázen. Ale ona je génius. Jenom je současně trochu potrhlá. Pracovala jako lékařka, dostávala ocenění a psalo se o ní v novinách. Jezdila na ta nejstrašnější místa na světě, odkud ostatní prchali. Po celém světě zachraňovala životy a bojovala se zlem. Jak už to

superhrdinové dělají. Nakonec jí řekli, že je na zachraňování moc stará. Elsa má však silné podezření, že tím spíš mysleli moc bláznivá. Teď už neléčí a obviňuje z toho společnost. Říká, že si nesmí do nikoho říznout jenom kvůli tý posraný politický korektnosti. Beztak je to proto, že jsou dneska všichni rozmazlený zákazem kouření na operačních sálech, a kdo by v takovejch podmínkách dokázal pracovat? No kdo?

Od doby, co je doma, přivádí Britt-Marii a mamku k šílenství. Britt-Marie je babiččina sousedka z domu, mamka je Elsiná máma. A taky Britt-Mariina sousedka, protože má byt hned vedle babičky. Tím pádem s babičkou sousedí i Elsa, protože bydlí u mamky. Kromě každého druhého víkendu, kdy je u táty a Lisette. George je taky babiččin soused, jelikož žije s mámou. V tomhle je trochu zmatek.

Ať je to, jak chce, podstatné je, že zachraňovat životy a přivádět lidi k šílenství jsou babiččiny superschopnosti, což z ní činí poněkud dysfunkčního superhrdinu. Elsa rozumí slovu dysfunkční, protože si o tom četla na Wikipedii. Podle starých lidí je Wikipedie internetová encyklopedie. Podle Elsy je encyklopedie analogová Wikipedie. Elsa si to pro jistotu vyhledala tam i tam a oba zdroje podávají shodné vysvětlení: když něco funguje, ale ne podle původního záměru, je to dysfunkční. A právě to je jedna z věcí, co má na babičce nejradši.

I když zrovna dneska ne. Je půl druhé v noci a Elsa se cítí tak strašně unavená, že by si šla okamžitě lehnout, jenže nemůže, protože babička házela hovínka po policajtovi.

Je to složité, řekněme jako vztahy na Facebooku.

Elsa se rozhlíží po malé obdélníkové místnosti a zívá tak zrudně, až se zdá, že se snaží spolknout svou vlastní hlavu.

„Já ti přece říkala, abys přes ten plot nelezla,“ zabručí a podívá se na hodinky.

Babička mlčí. Elsa si sundá nebelvírskou šálu a položí si ji na kolena. Narodila se na druhý svátek vánoční před sedmi, vlastně skoro osmi lety. Toho dne nějací vědci z Německa zaznamenali vůbec nejsilnější výbuch gama záření z magnetického pole kolem Země. Elsa tyhle magnety nezná nijak dopodrobna, ale prý je to něco jako neutronová hvězda, a to zní trochu jako Megatron, zloduch z *Transformérů*. Kdo nechte dostatek kvalitní literatury, ten by *Transformery* ve své prostoduchosti označil za pořad pro dětičky. Transformeři jsou v podstatě roboti, ale z čistě akademického hlediska se můžou počítat i mezi superhrdiny. Elsa zbožňuje *Transformery* i neutronové hvězdy a výbuch gama záření si představuje podobně, jako když babička rozlila fantu na její iPhone a pokusila se ho vysušit v topinkovači. Podle babičky je Elsa výjimečná právě proto, že se narodila v takový den.

Být výjimečný je nejlepší způsob, jak být jiný.

V tuhle chvíli ale babička na dřevěný stůl před sebou zaujatě rozděljuje tabák do malých kupiček a následně ho smotává do šustivých cigaretových papírků. Elsa zakňourá.

„Slyšíš? Říkala jsem, abys přes ten plot nelezla!“

Nechtěla být nepříjemná, ale trochu našťvaná je. Tak jako sedmileté holky na policejní stanici či muži středního věku čekající na opožděný let, aniž jim někdo sdělil jakékoliv informace.

Babička si povzdychne a pustí se do hledání zapalovače v kapsách své snad až příliš velké bundy. Nevypadá, že by cokoliv z toho, co se děje, brala vážně. Ona nikdy nebere nic vážně. Výjimku tvoří chvíle, kdy si chce zakouřit a nemůže

najít zapalovač, k tomu přistupuje s vážností nejvyšší. Kouření je pro babičku smrtelně vážná věc.

„No bůž, byl to jen takovej mrňavoučkej plůteček, hlavně se kvůli tomu nerozčiluj,“ řekne babička bezstarostně.

„Žádné no bůž na mě nezkoušej! To tys házela hovínka na policajta!“

Babička protočí panenky.

„Nebuď takovej ufňukánek. Mluvíš jako tvoje máma. Nemáš zapalovač?“

„Je mi sedm!“

„Jak dlouho se na to chceš vymlouvat?“

„Dokud mi bude sedm!“

Babička zavzdychá, zadrmolí něco jako: „Se snad můžu zeptat, ne?“ a pokračuje v šacování kapes.

„Podle mě se tu nesmí kouřit,“ poznamená Elsa o něco klidněji a v prstech stiskne nebelvírskou šálu.

Babička odfrkne.

„Ale jistě že smí. Prostě se otevře okno.“

Elsa si okna skepticky prohlédne.

„Myslím, že to nemůžeme.“

„Řečičky, co by ne?“

„Jsou tam mříže.“

Babička blýskne nespokojeným pohledem nejprve na mříže, pak na vnučku.

„Takže dneska se už nesmí kouřit ani na fízlárně? To žijem v policejním státě, sakra?“

Elsa zívne.

„Půjčíš mi telefon?“

„K čemu ti bude?“ chce vědět babička.

„Chci surfovat.“

„Co?“

„Něco.“

„Ty na těch internetech utrácíš nějak moc času.“

„Správně se říká trávit čas.“

„Jojojo.“

Elsa nevěřicně zakroučí hlavou.

„Utrácet se dají peníze, ale ne čas. Taky lidem nevykládáš, že jsi strávila dvě stovky za nové kalhoty. Nebo snad jo? Jo?“

„O holčičce, co se upřemejšlela k smrti, už jsi slyšela?“

„A slyšelas o té, co nepřemýšlela vůbec?“

Policista, který právě vejde do místnosti, vypadá velice, velice unaveně. Posadí se za stůl a babičce s Elsou věnuje pohled plný čiré odevzdanosti.

„Chci zavolat svému právníkovi!“ vychrlí okamžitě babička.

„Já chci zavolat mámě!“ přidá se ihned Elsa.

„V tom případě musím volat první!“ naléhá babička.

Policista se probírá hromádkou dokumentů.

„Tvoje maminka je na cestě sem,“ obrátí se s povzdechem na Elsu.

Babička zalapá po dechu tak dramaticky, jak to dokáže jedině ona.

„Proč jste jí volali? Copak jste se pomátli? Bude běsnit!“ protestuje babička tak důrazně, jako by jí muž právě oznámil, že se rozhodl odvézt Elsu do lesa na převýchovu k vlčí smečce.

„Musíme zpravit zákonného zástupce dítěte,“ vysvětlí policista mírně.

„Já jsem taky zákonnej zástupce! Jsem její babička!“ Z rozčílení se nadzvedne na židli a nenávistně máchá nezapálenou cigaretou.

„Je půl druhé v noci. Někdo se musí postarat o to dítě,“ řekne nevzrušeně muž, ukáže si na hodinky a nespokojeně pozoruje cigaretu.

„Já! Já se starám o dítě!“ prská babička.

Policista s námahou ukáže kolem sebe po výslechové místnosti.

„A jak si v tom podle vás vedete?“

Babička se zatváří dotčeně. Nakonec se ale posadí zpátky na židli a odkašle si.

„Jestli... jakože... jako. Jistě. Pokud budete bazírovat na takovejhlech PRKOTINÁCH, žádná sláva to asi nebude. Ale dokud jste mě nezačali nahánět, všechno bylo v cajku,“ namítne kysele.

„Vloupala jste se do zoo,“ pronese muž.

„Vždyť to byl takovej prťavej plůtek,“ brání se babička.

„Nic jako prťavý zločin ale neexistuje.“

Babička pokrčí rameny a smete rukou cosi ze stolu, jako by tím chtěla dát najevo, že toho bylo dost a je načase obrátit list.

„No jo. Poslyšte, že se tu smí kouřit?“

Muž důrazně zavrtí hlavou. Babička se k němu nakloní, upřeně se mu podívá do očí a usměje se.

„Co maličkou výjimku, jen kvůli mně?“

Elsa dloubne babičku do žeber a promluví jejich tajnou řečí. Mají totiž tajnou řeč, babička říká, že prarodiče s vnoučaty vlastní řeč mít musí, protože je na to zákon. Nebo by měl být.

„Babi! Přestaň s tím! Balit policajty je zakázané!“

„Říká kdo?“ odpoví babička tajnou řečí.

„Policajti!“

„Poldové by měli bejt občanům k službám! A já jsem celý život platila daně!“ vyštěkne babička.

Policista je pozoruje s výrazem člověka, který se uprostřed noci na policejní stanici stal svědkem hádky v tajné řeči mezi sedmiletou holčičkou a sedmasedmdesátiletou

babičkou. Babička na něj svůdně zamrká a znovu prosebně ukáže na svou cigaretu, ale když muž zavrtí hlavou, rozhořčeně se opře o židli a pronese obvyklým jazykem:

„To ta vaše politická korektnost. V tomhle zatraceným státě je to dneska pro nás kuřáky skoro horší než apartheid.“

Policista se zatváří chladně.

„Být vámi, dával bych si na určité výrazy pozor.“

Babička obrátí oči v sloup. Elsa na ni úkosem pohlédne.

„Jak se to píše?“

„Co zas?“ vzdychne babička, jako by se proti ní právě obrátil celý svět, i když ty daně fakt platila.

„No to apartaj... něco.“

„A-p-a-r-t-e-j-d,“ diktuje babička.

Takhle se to nepíše ani náhodou. Elsa to zjistí hned, jakmile si ze stolu podá babiččin telefon, aby si slovo vygooglovala. Babička vážně hláskuje jako prvňák. Policista se mezitím probírá v lejtrech.

„Pustíme vás domů, ale očekávejte předvolání ve věci vloupání a porušení dopravních předpisů,“ oznámí babičce chladně.

„A k tomu všemu má Android,“ zaúpí Elsa a zoufale ťuká do mobilu.

Babička vlastní telefon s Androidem, protože ho zdělila po mamě a ta používá zásadně Android, ačkoliv jí Elsa ustavičně vysvětluje, že lidi s mozkiem si koupí iPhone. Babička by nejradši neměla žádný telefon, ale Elsa ji k tomu donutila. Babička totiž za nejrůznějších okolností, podobných incidentu s topinkovačem, s železnou pravidelností likviduje ten její. Tím pádem si Elsa potřebuje půjčovat mobil od babičky. I když je na něm Android.

„Jaký zase porušení předpisů?“ vyhrkne zaskočená babička na policistu.

„Předně nedovolené řízení.“

„Nedovolený? Ten auťák je můj! Já přece krucipísek nepotřebuju povolenku, abych směla jezdit ve vlastním voze!“

Muž trpělivě přikývne.

„To ne. Ale potřebujete řidičský průkaz.“

Babička rozhodí rukama.

„Policejní stát!“

Elsa mrští mobilem o stůl tak silně, až se otřeše celá místnost.

„Co ti vadí tentokrát?“ houkne babička.

„To teda NENÍ jako apartheid!!! Srovnáváš zákaz kouření s apartheidem, ale to rozhodně není totéž. Dokonce se to ani NEPODOBÁ!“

Babička smířlivě zvedne ruce.

„Řekla jsem, že je to... skoro, skoro horší než...“

„To NENÍ ani omylem!“ zajíká se Elsa.

„Panebože, bylo to jen přirovnání...“

„Dost příšerné přirovnání!“

„A jak ty to můžeš vědět?“

„Z Wikipedie!“ vychrlí Elsa a namíří prstem na mobil.

Babička se odevzdaně obrátí k policistovi.

„Dělají to vaše děti taky?“

Tomu je otázka viditelně nepříjemná.

„Víte, u nás doma nenecháváme děti surfovat na internetu bez dozoru...“

Nato babička zalomí rukama směrem k vnučce, jako by říkala: „Aha!“ Elsa jen zavrtí hlavou a dá si ruce křížem.

„Prostě se omluv, že jsi házela ta hovínka, ať můžeme konečně domů,“ ucedí tajnou řečí, stále pohoršená tou záležitostí s apartheidem.

„Omlouvám se,“ řekne babička tajným jazykem.

„Ne mně, policii, ty potížístko!“ rozčílí se Elsa.

„Tady se nikdo žádněm fašounům omlouvat nebude! Já jsem platila daně. A krom toho ty taky umíš dělat pěkný potíže!“ ohradí se babička.

„Ne, to TY!“ odsekne Elsa.

O chvíli později sedí obě se založenýma rukama, demonstrativně otočené jedna ke druhé zády, dokud babička nepokývne na policistu. Normálním jazykem ho požádá:

„Můžete laskavě oznámit mojí rozmazlený vnučce, že pokud se bude chovat takhle, půjde domů po svejch?“

„Co? Řekněte radši tady TÉ, že já pojedu domů s mamkou, takže pěšky si může jít ONA!“ vychrlí okamžitě Elsa.

„Řekněte jí, že to ona ať...“ spustí babička, načež se policista zvedne, beze slova opustí vyšetřovnu a zavře za sebou dveře tak, jako by měl sto chutí jít se okamžitě někam schovat, zabořit obličej do velikého měkkého polštáře a z plných plic se rozkřičet.

„Podívej, cos udělala,“ pronese babička.

„Za to můžeš ty!“ odsekne Elsa.

V dalším okamžiku vejde policistka, má svalnaté paže a zelené oči. Zdá se, že to není poprvé, co se s babičkou vidí, protože se na ni unaveně usměje, jako všichni, kdo ji znají, zhluboka si povzdychne a řekne: „Už toho nechte, my se musíme postarat o skutečné zločince.“ Babička zadrmló: „Vy přestaňte.“ Potom jim policistka dovolí odjet domů.

Venku na chodníku čekají na mámu. Elsa zamyšleně strčí prst do díry v šále. Je zrovna v místě nebelvírského emblému. Ze všech sil zadržuje pláč. Moc jí to nejde.

„No tak, máma to zašije,“ nadhodí babička vesele a štouchne Elsu do ramene.

Elsa k ní zvedne znepokojené oči. Babička lehce zahanbeně přikývne, zvážní a ztiší hlas.

„Vždyť víš, můžeme... Mámě řekneme, že se šála připletla do cesty, když ses mě pokoušela zastavit na plotě k opicím.“

Elsa kývne a pohmatem prozkoumává šálu. Neroztrhla se v zoo. Stalo se to ve škole, když si na ni tři starší holky, které ji bezdůvodně nenávidí, počkaly před jídelnou, praštily ji, šálu roztrhly a nakonec ještě hodily do záchodu. Jejich výsměch Else stále krouží a duní v hlavě jako kuličky ve flipperu.

Babička zachytí její pohled, skloní se k ní a zašeptá tajnou řečí:

„Jednoho krásného dne drapsnem všechny ty proradný blbečky od tebe ze školy, odnesem je do Miamasu a tam je předhodíme lvům!“

Elsa si hřbetem ruky osuší oči a neznatelně se usměje.

„Já nejsem pitomá, babi. Víím, že jsi to dneska udělala proto, abych zapomněla na tu školu,“ špitne.

Babička nakopne kamínky štěrkou a odkašle si.

„No, vždyť víš. Jsi moje jediná vnučka. Nechci, aby sis dnešek pamatovala jako den roztržený šály. Chci, aby to byl den, kdy se tvoje babička vloupala do zoo...“

„A utekla z nemocnice,“ uchechtne se Elsa.

„A upláchla ze špitálu,“ zahihňá se babička.

„A házela hovínka na policajta!“ přidá Elsa.

„Vždyť to byla jen hlína! Teda aspoň z větší části...“ protestuje babička.

„Měnit vzpomínky je dobrá superschopnost,“ připustí Elsa a babička pokrčí rameny.

„Když už se nedaj vymazat ty hrozný, musíme je doplnit velkým počtem těch dobroznejch.“

„Takové slovo není.“

„Já vim.“

„Děkuju, babičko,“ řekne Elsa a opře se jí hlavou o paži.

Babička pokývne a zašeptá: „My, rytíři z Miamaského království, plníme svoje povinnosti.“

Protože každý sedmiletý dítě si zaslouží superhrdiny.

A komu se to nelíbí, ten musí bejt padlej na hlavu.